

DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref
02-458

Vår ref
02/00672 ASR

Dato
09.08.2002

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Vi viser til brev av 28.02.02, høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk.

Generelt synes vi utredningen peker på sentrale problemstillinger og viser til mange muligheter for forbedringer i kulturminnepolitikken. Utredningen er holdt på et generelt nivå og går i liten grad inn på de ulike sektorenes ansvar og utfordringer i kulturminnearbeidet. På noen områder bør sektoransvaret drøftes nærmere i den videre utformingen av politikken.

Når det gjelder landbrukets sektoransvar og mål på kulturminneområdet, viser vi til *Landbruksdepartementets sektorvise miljøhandlingsplan*, *Landbruksmeldingen* (St meld nr 19 1999-2000) og *Skogmeldingen* (St meld nr 17 1998-99). Utredningen gir generelt liten omtale av landbrukets bidrag når det gjelder å videreføre kulturarv, ivareta kulturhistoriske verdier og verdiskaping som skjer med grunnlag i kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. Vi mener likevel at de utfordringer og muligheter landbruksnæringens brukere og eiere har, generelt er godt vurdert. Vi vil peke på rapporten "*Jordbrukslandskapets kulturverdier - utfordringer i et tverrsektorielt samarbeid*" fra Nordisk ministerråd (Nord 2000:18) som et viktig utgangspunkt for videre samarbeid mellom landbruks- og kulturminneforvaltningen.

I punktene nedenfor gir vi signaler om *de tema hvor vi mener det er særlig viktig for Landbruksdepartementet å delta i prosessene med å utvikle kulturminnepolitikken videre*. Vi vil særlig peke på den videre prosessen for å få bedre medvirkning fra dem som er eiere og brukere av freda kulturminner:

a) *Forslagene til endringer i de juridiske virkemidlene:*

Kulturminneloven: Arbeidet med utforming av mandat og foreslåtte endringer bl a:

- forslaget om økt mulighet for at berørte parter får medvirke i fredningsprosesser.
- forslaget om at Staten skal dekke merkostnader eierne får på grunn av krav som

Postadresse	Kontoradresse	Telefon sentralbord	Internett-adresse	Avdelingen for skog- og ressurspolitikk
Postboks 8007 Dep	Akersgt. 59	22 24 90 90	www.landbruk.dep.no	Tlf. 22 24 91 49. Faks 22 24 27 53
0030 Oslo	0030 Oslo	Telefaks arkiv	E-post: postmottak@ld.dep.no	Saksbehandler
		22 24 95 55	Org.nr.:972 417 874	A. Søråas, Tlf. 22 24 93 50

- fordyrer arbeidet med å vedlikeholde og sette i stand freda kulturminner
- bedre prioritering av hvilke kulturminner det er nødvendig å frede, samt et differensiert vern av vedtaksfreda kulturminner.
- forslaget om å øke adgangen til dispensasjoner for automatisk freda kulturminner

Plan- og bygningsloven: De forslagene til endringer av PBL som foreslås i utredningen, ønsker LD å vurdere når planlovutvalgets innstilling kommer på høring.

- b) *Styrking av de økonomiske rammevilkårene til eiere og brukere av fredete kulturminner og kulturmiljøer.* LD ønsker å delta i arbeidet med utforming av tiltak/virkemidler:
- kulturminnefondet: Vurdering av hvilken rolle/mål fondet skal ha.
 - forslaget om at Staten i større grad skal bekoste mindre utgravinger
 - anbefalingen om at merutgifter til vedlikehold og istandsetting av freda bygninger dekkes av Staten.
 - plikten til registreringer, utgraving/undersøkelser: LD ønsker å delta i en dialog om forslaget om at dette i større grad blir et offentlig ansvar
 - nærmere vurdering av erstatning/kompensasjon ved fredning etter KML
- c) *Reindrifta har en nær sammenheng med utviklingen i samiske kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer.* Landbruksdepartementet har et overordnet ansvar i forhold til den samiske tamreindriften og ønsker derfor å delta i videre diskusjon av de temaene som er vurdert i utredningen.
- d) *Forslagene for å forbedre kunnskapsgrunnlaget.* Dette er tema som det er viktig at LD deltar i videre diskusjon om:
- Utviklingen av registre og overvåking.
 - Forslaget om at utgifter til formidling belastes tiltakshaver ved større inngrep
 - Bedre informasjon om fredete/vernete kulturminner til eiere, brukere, kommuner og frivillige organisasjoner og muligheter for veiledning.
- e) *Internasjonalt arbeid.* I LD har vi sett at det er stor interesse for samarbeid på kulturminnefeltet, og LD ønsker derfor fortsatt å delta i nordisk- og internasjonalt arbeid med kulturhistoriske verdier i samfunnet.

Vi har i tillegg kommentarer til noen av de nummererte spørsmålene i høringsbrevet:

1. *Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en fremtidsrettet kulturminnepolitikk.* Landbruksdepartementet vil peke på at hovedutfordringen for å ivareta de kulturhistoriske verdiene i landbruket særlig er knyttet til å sikre en fortsatt aktiv drift og bosetting der det tas miljøhensyn, og der bygninger vedlikeholdes og kulturlandskap skjøttes. De fremtidige rammevilkårene for landbruket i nasjonalt og internasjonalt perspektiv vil bli avgjørende for å sikre landbrukets kulturarv framover. Levedyktige lokalsamfunn er også avgjørende for å få til medvirkning og lokalt engasjement slik som utredningen legger opp til.

I visjonen for kulturminnepolitikken kan med fordel ordet *kunnskap* være med. Vi mener visjonen og de foreslåtte målene for kulturminnepolitikken burde vært formulert slik at de peker framover og ikke står som en ren påstand, eks "Kulturminner og kulturmiljøer skal vise et historisk, kulturelt og materielt mangfold".

Det er også viktig at utredningen vektlegger *samspeillet* mellom mennesker, natur og kultur og fortid og framtid.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

Vi mener utredningen besvarer dette punktet godt. Det er pekt på en rekke endringer som kan bidra til at ulike aktører blir mer motiverte til å gjøre en innsats. Vi vil her særlig peke på punktene ovenfor der vi har signalisert at Landbruksdepartementet bør være med i videre utvikling av politikken. En mer åpen dialog om de krav som stilles ved en fredning og formidling av kulturminneverdiene lokalt og blant eiere/brukere er viktig. Tiltakene er viktige for å få mer positive holdninger til kulturminner, slik at de i mindre grad forbindes med pekefingerholdninger, men i større grad kan være en ressurs for samfunnet på mange plan.

Forslagene om at berørte parter får delta i fredningsprosessene og mer differensiert vern kan også være med å bidra til et lokalt engasjement samtidig som det kan bli enklere å bruke kulturminnene til næringsutvikling og formidling.

Det er viktig at utfordringer med hensyn til *samiske kulturminner og kulturmiljøer* og forvaltningen av dem er grundig omtalt. Sikring av samisk kulturarv, kulturminner og kulturlandskap er viktig nasjonalt og internasjonalt. Det bør tilstrebes å få til vernekriterier som på en fornuftig måte lar seg forene med praktisk reindrift.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping. Utvalgets vurderinger er viktige for å få nødvendig fleksibilitet mht til næringene og ulik verdiskaping. Verdiskapingen må likevel skje på kulturminnenes premisser. Vi er enig med utvalget i at de kravene som stilles må bli bedre i samsvar med de økonomiske rammevilkårene som tilbys eiere og brukere.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeid. Eiere, brukere, organisasjoner og lokalsamfunns engasjement er helt avgjørende for å synliggjøre, vedlikeholde, bevare og ta i bruk kulturminner som en ressurs. *Vi mener at erkjennelsen av at det er nødvendig å få en mer positiv holdning hos bl a eiere og brukere av freda kulturminner, samt å støtte opp om frivillig innsats, er utredningens største styrke. Det blir en viktig utfordring å følge opp dette i praksis framover.* For at de foreslåtte endringer i kulturminneloven og økt mulighet for kostnadsdekning, tilskuddsordninger og endring i skatte- og avgiftssystemet skal gi bedre rammevilkår for eiere og brukere, må endringene følges opp med økte bevilgninger.

Vi vil likevel peke på at det trolig er nødvendig med en sterkere prioritering av hvilke kulturminner som særlig bør ivaretas.

Bedre muligheter for at berørte parter får medvirke i fredningsprosesser bør følges opp med en vurdering av *aktuelle metoder for å få til bred medvirkning.*

5. Partnerskap og samarbeid. I arbeidet med istandsetting, vedlikehold, skjøtsel av kulturminner i landbruket trenger landbruket å finne gode samarbeids- og alliansepartnere. Dette kan gjelde flere sektorer. For å fremme verdiskaping, formidling og næringsutvikling er det viktig å få til gode helhetlig konsept der kultur (mat-, musikk-, håndverk med mer), natur og kulturhistoriske verdier inngår som en helhet. Landbruksdepartementet savner derfor eksempler på hvilken rolle næringslivet har hatt og hvorvidt det kan få en mer aktiv rolle i

finansieringen av ulike tiltak. Så vidt vi kjenner til er dette en viktig finansieringskilde for å ivareta kulturhistoriske verdier i enkelte land.

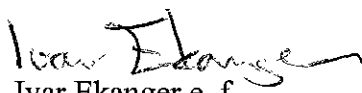
6. *Kunnskapsoppbygging og utdanning.* Her vil vi særlig fremheve behovet for god håndverkskompetanse. Erfaringer med tilskuddsordningene i landbruket viser at dette ofte er en flaskehals.

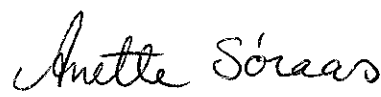
Landbruksdepartementet vil fremheve at gode registre for kulturminner er et svært viktig kunnskapsgrunnlag. Utredningen setter ikke et tydelig nok ambisjonsnivå når det gjelder ressursbehov og framdrift for å få dette til å bli landsdekkende. Det er nødvendig at registrene digitaliseres etter omforente metoder, det må lages plan for oppdatering og registrene må være tilgjengelige for aktuelle brukere. Vi vil også vise til at det er utviklet en metode for registreringen av kulturminner i skog knyttet til skogbruksplanleggingen.

7. *Mindretallets særmerknad i kap 15, og økonomiske og administrative konsekvenser i kap 13.* Flertallet i utvalget foreslår omfattende økninger i økonomiske rammer for å gjennomføre forslagene i utredningen. I mandatet er det bedt om en vurdering av konsekvenser av at budsjetttrammen holdes fast eller reduseres. For å besvare dette punktet er vi enig i mindretallets merknad om at man i det videre arbeid med å utvikle politikken, i større grad bør vise hvilke *prioriteringer* som i så fall må gjennomføres for å få til dette, og hvilke konsekvenser det vil få.

Utredningen legger vekt på at kulturminner skal kunne brukes og være tilgjengelige, og de skal kunne bidra til verdiskaping for samfunnet. Det er derfor svært viktig at det gis rom for fleksibilitet og bedre økonomiske rammevilkår og at de som er berørt av en fredning får reell mulighet til medvirkning.

Med hilsen

Ivar Ekanger e. f.
avdelingsdirektør

Anette Søråas
rådgiver